

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΡΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΠΡΟΣ ΜΑΡΣΥΑΝ

(Πίναξ 1)

Τὰς ἐπὶ ἀγγείων παραστάσεις (1) τοῦ ποικίλου τούτου μύθου (2) διήρρεσεν ὁ Stephani μὲν ἐν σχετικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ (Compte-Rendu de la com. impér. archéol. pour l'année 1862 σ. 106) εἰς τέσσαρας κατηγορίας, ὀρθότερον ὁμῶς ὁ Michaelis (Arch. Zeit. 1869 σ. 41 καὶ ἐξ.) εἰς τρεῖς μόνον, περιλαβὼν ἐν τῇ πρώτῃ μὲν τὰς παραστάσεις ἐκείνας ἐν αἷς εἰκονίζεται ἢ εἰσαγωγή, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν ἄμιλλαν, ἐν τῇ δευτέρᾳ τα κατ' αὐτήν, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ ἢ ὑπὲρ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔκθασιν καὶ αἱ παρασκευαὶ ἐπὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τιμωρίας τοῦ Μαρσύου· καθόσον ἢ ἐκτέλεισιν αὐτῆ τῆς βαρβάρου ποινῆς, ἤτοι ἢ ἐκδορὰ τοῦ ὑπερφιάλου Σατύρου, ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ κεραμογραφίᾳ τόσον ὀλίγον, ὅσον καὶ ἐν ἄλλοις τῆς τέχνης εἶδεσι.

Ἡ ἡμετέρα παράστασις (Πίν. 1) ἐπὶ τινος ἐκ Κρήτης προερχομένου ἀγγείου τοῦ Μουσείου τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας ὑπ' ἀρ. 3461 (κωδωνοειδοῦς κρατήρος) θὰ κατετάσσετο εὐχερῶς — προϋποτιθεμένης ὡς ἀναμφισβητήτου τῆς εἰς τὸν σχετικὸν μῦθον τῆς παραστάσεως ἀναγωγῆς· περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐξῆς — εἰς μίαν τῶν ἀνωτέρων τριῶν κατηγοριῶν, ἐὰν μὴ ἀνεφαίνοντο δυσχέρειαι τινες περὶ τὴν ἐρμηνείαν λεπτομερειῶν τινων. Καὶ ὁμῶς οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ ὅτι ὁ γραφεὺς ἐν νῶ εἶχε τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ εἰκονίσῃ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Μαρσύας εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ριφθέντας αὐλοὺς ἐμφυσῶν, καὶ τὴν τέχνην αὐτοῦ ἐπιδεικνύμενος, τὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὸν ἐλέθριον πρὸς αὐτὸν ἀγῶνα παρῶρμα. Ὁ Μαρσύας εἰκονίζεται γυμνὸς τὸ σῶμα, ἐν σατυρικῇ ὄλως μορφῇ (3), ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διά-

(1) Καὶ τοιαῦται ἀπαντῶσι μόνον ἐπὶ ἀγγείων τῆς νεωτέρας περιόδου· ἤτοι τῆς μετὰ τὸ τέλος τοῦ Πελ. πολέμου καὶ ἐντεῦθεν.

(2) Αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου ἴσως (πρβ. Müller. Προλεγόμενα σ. 113 τοῦ συγγρ. «Wandgemälde aus Pompeji und Herculanium» ὑπὸ Ternite) τούτου μύθου ἀπαντῶσι παρ' Ἡροδότῃ VII, 26. Κυριώτεραι δὲ πηγαί εἰσι: Ξενφ. Ἀναβ. I. 2. 8. Πανσ. X. 30. 5. Στραβ. 578. Δι6. 38, 13. Ὅβιδ. Μετ. VI. 383. Ἐπίσης παρ' Ἀπολλοδ. I. 4. 2. Διοδ. III. 59. καὶ Hyg. fab. 165. — Πρβ. τὴν πολλοῦ ἀξίαν τοῦ Michaelis πραγματείας «Apol-line e Marsia» ἐν τοῖς Annal. dell' Inst. T. 30 σελ. 298 καὶ ἐξ.

(3) Ἐν τῇ ἀναδημοσιευμένῃ ἐν παρενθέτῳ πίνακι εἰκόνι, ὡς καὶ

δημα μόνον ἐκ κισσοῦ ἔχων καὶ ἐπὶ κορμοῦ δένδρου ἢ παρὰ τούτῳ καθήμενος. Κάτωθεν δὲ ἀγγεῖον κεκοσμημένον τὰ γείλη κισσῶ. Ὅτι ὁ συνήθης οὗτος τοῦ δένδρου κορμός, ὁ τοσοῦτον συχρὰ ἐν ταῖς παραστάσεσι τοῦ μύθου τούτου εἰκονιζόμενος, τὴν πίτυν (1) ἢ πεύκην ὑποσημαίνει, ἐφ' ἧς, μετὰ τὴν ἔκθασιν τῆς ἀμίλλης, ὁ Μαρσύας ἵνα ἐκδορῇ ἐκρεμάσθῃ (Ἀπολλοδ. I. 4. 2) εἶνε προφανῶς ὄφλον, ὡς ἐπίσης τὸ ὅτι τὸ ἐξ ἴσου συχρὰ ἀπαντῶν ἀγγεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὑπὸ τὸν Μαρσύαν, ὡς σύμβολον νὰ ἐρμηνευθῇ ὅσον τῆς σατυρικῆς τοῦ Μαρσύου φύσεως. Πρὸ τοῦ οὕτως ἐν εὐθύμῳ πονηρίᾳ αὐλοῦντος Σατύρου ἢ Ἀθηνᾶ, ἐν ποικίλῳ χιτῶνι καὶ πέπλῳ, αἰγίδα φέρουσα κράνος καὶ δόρυ, ὡσεὶ ἐπὶ ἐξέχοντος κάθηται ἐδάφους, τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἀνυψομένου δεξιοῦ γόνατος ἔχουσα καὶ ἀκροωμένη τοῦ αὐλοῦντος σατύρου μετὰ προσοχῆς. Ὅπισθεν τῆς Ἀθηνᾶς ὁ Ἀπόλλων ἐν στάσει δηλούσῃ προφανῶς τὴν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν κατὰ τὸ μέσον σκηνὴν εἰσοδὸν αὐτοῦ. Εἰκονίζεται ὡσανεὶ μόλις τότε ἐνεφανίζετο, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ καὶ τὸ ἱμάτιον διατελοῦσιν ἔτι ἐν κινήσει, καίτοι ὁ τρόπος δι' οὗ ἐπὶ τοῦ στελεχίου διὰ τῆς δεξιᾶς ἐρείδεται σημαίνει ἤρεμον στάσιν. Ὁ θεὸς ἔβαινε, ἀλλ' ἵσταται αἴφνης, ἔκπληκτος, ἵνα ἀκροασθῇ τοῦ αὐλητοῦ. Τοιοῦτό τι βεβαίως ὁ γραφεὺς νὰ ἐκφράσῃ διενεόθη. Ὁ Ἀπόλλων φέρει πολυποικίλον, ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου πίπτουσαν καὶ τὰ κάτω τοῦ σώματος καλύπτουσαν χλαμύδα· περὶ δὲ τὴν εἰς κρωβύλον ἀπολήγουσαν κόμην δάφνινον διάδημα. Κατὰ τὴν ἐτέραν τῆς παραστάσεως ἄκραν, τοῦ Μαρσύου ὀπισθεν καὶ πρὸς τὸν

ἀλλαχοῦ, ὁ Μαρσύας φέρει τὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἴδια ἐν χερσὶ «χορταῖον χιτῶνα» καλούμενον, ὃν οἱ Σαίληνοὶ καὶ ἰδίως οἱ Παπποσειληνοὶ καλούμενοι ἔφερον, ἵνα λάσιοι καὶ θηριώδεις ὅσον οἷόν τε φαίνονται. Πρβλ. Preller. Gr. Myth. I. σελ. 578. A. 4.

(1) Πρβ. Stephani, ἐνθ. ἀν. I. 133 σημ. 1. ὅπου καὶ τὰ σχετικὰ χωρία· ἰδ. καὶ Michaelis ἐνθ. ἀν. σ. 47. Σ. 32. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι ὁ ἀπὸ τοῦ κορμοῦ ἐκπλαστάνων κλάδος ὁμοίως φαίνεται τῷ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος κρατουμένῳ, ὅστις ἀρμόζει μᾶλλον νὰ ὑποληφθῇ ὡς ἐκ δάφνης ὄν.

Ἐπὶ τῆς ἀπόλλωνας συμμετρικῶς ἀντιστοιχοῦσα, ἢ τοῦ Ἐπὶ τῆς ἀπόλλωνος ἀδελφῆ Ἄρτεμις, ἐν στικτῶ ποδῆρει χιτῶνι μετὰ διπλοῖδος, φαρέτραν ὀπισθεν φέρουσα καὶ δᾶδα ἀνημμένη ἐν τῇ δεξιᾷ ἴσταται ἐπὶ τοῦ δένδρου ἐρειδομένη, παρ' ᾧ ὁ Μαρσύας, κοσμεῖται δὲ διὰ στροφίου περὶ τὴν κόμην, περιδεραιῶν καὶ φελλίων περὶ τοὺς βραχίονας. Εἰκονίζεται καὶ αὕτη μετὰ προσοχῆς τοῦ αὐλοῦντος ἀκρωμένη. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς παραστάσεως ἀκριβῶς καὶ πρὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἰπταμένη Νίκη, ἐν ποδῆρει διαφανεῖ χιτῶνι, τῇ θεᾷ ταινίαν ὡσεὶ προσφέρουσα. Ἡ πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν τῆς Νίκης πτῆσις εἰς ἀλλοίαν ὅλως τῆς παραστάσεως ἐρμηνείαν θὰ ἦγεν, ἐὰν ἠδύνατό τις νὰ στηριχθῆ ἢ ὑπόθεσις ὅτι οὐχὶ ἢ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ἔρις ἐν τῇ εἰκόνι παρίσταται, ἀλλ' ἢ τὸ Μυρῶνιον ἔργον ἐκεῖνο προκαλέσασα τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν Μαρσύαν· ἀλλὰ περὶ τούτου πλείω ἐν τοῖς ἐξῆς. Ἐπίσης δὲ καὶ ἐὰν τὸ δευτέρον ἐν τῇ εἰκόνι ἡμῶν ἢ τὸ τρίτον τῆς ἔριδος στάδιον εἰκονίζεται, διότι παράδοξον ὄντως τότε θὰ ἦτο ἐὰν ἄλλος τις ἢ ὁ νικῶν θεὸς ὑπὸ τῆς Νίκης ἐστεφανοῦτο. Καὶ τέλος ἐὰν μὴ γνωστὸν ἦτο ὅτι οἱ ἀρχαῖοι γραφεῖς οὐχὶ σπανίως τὴν παράδοσιν, ὅπου αὕτη δὲν ἐκινδύνευεν ὀλοσχερῶς, τῆς συμμετρίας χάριν ἢ ἄλλου τινος τεχνικοῦ λόγου, παρέβλεπον. Καὶ ἀληθῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι ἢ συμμετρία ἐτηρήθη ὅσον σπανίως ἐπιτυχῶς. Ἐχομεν τὴν Νίκην ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐκατέρωθεν ἀνὰ δύο καθημένας καὶ δύο ἰσταμένας μορφάς. Ἡ ὅλη παράστασις ἐκκλίνει ἀπὸ τῆς Νίκης ἐκατέρωθεν οὕτω συμμετρικῶς ὥσανεὶ ἦτο ἐν ἀετώματι. Δι' ὅμοιον λόγον προφανῶς ἐν τῇ ὠραίᾳ εἰκόνι τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν *Mon. dell'inst. VIII 42*, ἐνθα παρεμφερῆς ὑπόθεσις εἰκονίζεται, ἢ Νίκη ἴσταται ὀπισθεν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ πρὸ τοῦ Ἑρμοῦ, ὥσανεὶ πρὸς τοῦτον διελέγετο! Ἄλλαι περὶ τούτου ἐρμηνεῖαι ὀλίγον πείθουσι.

Ἄλλ' ἐπανελλθωμεν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν παράστασιν ἣν καὶ οὕτως μὲν οὐδόλως ἠθέλωμεν ὀκνήσῃ εἰς τὰς παραστάσεις ἐκεῖνας νὰ κατατάξωμεν τὰς εἰκονίζουσας τὴν πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Μαρσύου μουσικὴν ἔριδα καὶ ὑπαγάγη ταύτην εἰς τὴν πρῶτην τῶν παραστάσεων τούτων κατηγορίαν, ἀσφαλέςτερον ὅμως εἰς τοῦτο χωροῦμεν ἀφοῦ ἕτερός τις πρὸ ἡμῶν, δεξιώτερος ἐρμηνευτῆς, τὴν ὁδὸν προελείανεν. Ὅμοια δηλαδὴ περίπου εἰκῶν, ἦν, ἴνα

τὴν σύγκρισιν ὑποβοηθήσωμεν, καὶ ἀναδημοσιεύωμεν ἐν πίνακι παρενθέτω, φέρεται καὶ ἐπὶ ἀγγεῖου τινος ἐκ τῶν τῆς κάτω Ἰταλίας, δημοσιευθεῖσα κατ' ἐπανάληψιν (1) καὶ ἐρμηνευθεῖσα διαφοροτρόπως. Τὴν ὁμοιότητα τῆς ἡμετέρας παραστάσεως πρὸς τὴν τοῦ ἀγγεῖου τούτου θεωροῦμεν ἰκανῶς ὁρατὴν, ὅπως ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὴν ἀπλὴν τῆς εἰκόνος παράθεσιν.

Ὅτι οἱ γραφεῖς ἀμφοτέρων τῶν εἰκόνων τούτων τὴν αὐτὴν παράστασιν ἀντέγραφον φαίνεται ἡμῖν καὶ ἐξ ἄλλων δῆλον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μικρῶν παραλλαγῶν αἴτινες ἀπαντῶσι ἐπὶ τῶν δύο τούτων ὁμοίων σχεδὸν ἀντιγραφῶν. Ἡ ἔλλειψις τῆς Νίκης λ. χ. ἐπὶ τοῦ ἐκ τῆς κάτω Ἰταλίας ἀγγεῖου δὲν θὰ παράσχη πράγματα τοῖς γινώσκουσιν ὅπως συνήθως ἀπαντῶσι παραλλαγαὶ ἐπὶ ἀντιγραφῶν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πρωτοτύπου εἰκόνος. Καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ μύθῳ μὲν (ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν παραστάσεων τοῦ δευτέρου τῆς ἀμίλλης σταδίου) ὁραταὶ εἰσι τοιαῦται πάμπολλαι· ἀλλ' ἐξόχως αἰσθηταὶ εἰσι ἐπὶ ἄλλων παραστάσεων ὡς λ. χ. ἐπὶ τῶν εἰκονίζουσῶν τὸν Ἄδην («*Die Untervelt*») ὧν πλείονα τοῦ ἐνὸς διεσώθησαν ἡμῖν ἐνὸς πρωτοτύπου ἀντίγραφα. Ἐξαιρέσει τῆς ἐλλείψεως τῆς Νίκης καὶ τῆς διαφορῆς τῆς Ἀθηνᾶς στάσεως, κατὰ τὰ ἄλλα ἔχομεν ἐντελῶς ὁμοίαν παράστασιν. Ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ ἐξ Ἰταλίας ἀγγεῖου, ἡρμηνεύθη, ὡς εἶπομεν, κατὰ διάφορον ἐκάστοτε τρόπον, δι' ὃ καὶ θὰ ἐπιτραπῆ ἴσως ἡμῖν ἢ ἐν συντόμῳ ἐρμηνειῶν τινῶν ἀναθεώρησις. — Οἱ γάλλοι λ. χ. ἐρμηνευταὶ Lenormant καὶ de Vitte—καὶ παραλείπομεν τῶν ἀρχαιοτέρων τὰς ἐρμηνείας—οὐχὶ τὴν ἔριν ἐν τῇ εἰκόνι βλέπουσι, τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσύαν, ἀλλὰ τὴν τῆς Ἀθηνᾶς πρὸς τὸν Σιληνὸν «*Minerve semble vouloir frapper Marsyas, comme dans le groupe placé à l'Acropole d'Athènes*» (2). Οἱ γάλλοι ἀρχαιολόγοι ἀνευρίσκουσι καὶ ἐνταῦθα

(1) Hancarville: *ant. Etr. T. IV. pl. 64*. Passeri: *Pict. Etr. Tav. 235*. Inghirami: *Vas. fitt. Tav. 328*. Lenormant et de Vitte: *Élite céramogr. T. II. Pl. 69* ἐξ οὗ ἐγένετο καὶ ἡ ἡμετέρα ἀνατύπωσις.

(2) Κατὰ τὸ πολυθρόλητον ἐκεῖνο τοῦ Παισ. χωρίου (I. 24. 1) «*Ἐνταῦθα Ἀθηνᾶ πεποιήται τὸν Σιληνὸν Μαρσύαν παῖουσα ὅτι δὴ τοὺς αὐλοὺς ἀνέλοιτο ἐρριφθῆαι σφᾶς τῆς θεοῦ βουλομένης*» ἐνθα τὸ δυσερμηνευτὸν «*παῖουσα*» καὶ «*ἐπιούσα*» (Brunn) ἐγένετο ποτε καὶ «*πτύουσα*» (!) ἐπ' ἐσγάτων δὲ καὶ «*ἀναπαύουσα*» (Wieseler) «*Μαρσύαν αὐλοῦντα ἀναπαύουσα*» *Nachr. d. k. g. der Wissenschaften zu Göttingen N. 10. 1885*.

τὴν « παίουσαν » Ἀθηνᾶν — καὶ δὴ οὐχὶ μίαν μόνην, ἀλλὰ διπλὴν Ἀθηνᾶν! « Celle qui témoigne son aversion pour le jeu de la flûte et dont la bonne intelligence avec Apollon ne peut être mise en doute, est bien la Minerve hellénique, protectrice d'Athènes, et hautement hostile à la barbarie du culte Asiatique. L'autre Minerve, au contraire, est l'Athéné *Aédon*, cette déesse d'origine phrygienne. . . » κτλ. Ἑρμηνεύουσιν ἤτοι τὴν Ἄρτεμιν, ἣτις τοσοῦτον ἀπαραγνώριστως ἐνταῦθα διὰ τῆς δαδὸς χαρακτηρίζεται, (ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι καὶ διὰ τῆς φαρέτρας, ἀλλαχοῦ δὲ καὶ διὰ τῆς ἐλάφου Mon. Inst. VIII 42) ὡς Ἀθηνᾶν, ἣν διακρίνουσι « par son casque (;) (1), son égide (;) et les flots dont le bas de sa tunique est ornée ». Ἄσκοπον θὰ ἦτο ἂν ἐπεμένομεν εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐρμηνειῶν τούτων, καθόσον προφανῶς οὔτε περὶ διπλῆς πρόκειται Ἀθηνᾶς, οὔτε, κατὰ τὴν ιδεάν ἡμῶν, περὶ Ἀθηνᾶς παιούσης ἢ πτυούσης. Καὶ ὅμως! Ἐγκρατέστερος τῶν μυθικῶν παραστάσεων ἐρμηνευτῆς, ὁ Stephani ἐν C-R 1862, σελ. 93 καὶ ἐξ. τὴν ὑπεράσπισιν ἀναλαμβάνει τῆς ὑπὸ τῶν κ. Lenormant et de Vitte ἐκφρασθείσης ἀτελῶς ὅμως καὶ διατυπωθείσης, ἐρμηνείας ταύτης. Ἀπορρίπτει καὶ οὗτος τὴν ἐρμηνείαν περὶ τῆς ἔριδος Μαρσύου καὶ Ἀπόλλωνος ἰσχυρίζεται δὲ ὅτι ὁ γραφεὺς « τὴν στιγμὴν νὰ ἐξεικονίσῃ ἠθέλησεν, καθ' ἣν ὁ Σάτυρος τοὺς ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ριφθέντας αὐλοὺς ἀνείλετο καὶ τούτων τότε τὸ πρῶτον χρῆσιν ἐποιεῖτο ».

Τὸν Ἀπόλλωνα θεωρεῖ ὁ Stephani ὡς δευτερευανιστοῦ παίζοντα ἐν τῇ παραστάσει πρόσωπον, καὶ τῆς ἡσύχου αὐτοῦ στάσεως ἕνεκα, ἀλλ' ἰδίᾳ ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῆς λύρας· καὶ ὁμολογεῖ μὲν ὅτι ἐπὶ δύο ἄλλων παραστάσεων (Élit. Céram. T. II. pl. 63 καὶ 65) ἐλλείπουσι πάντῃ οἱ τοῦ Μαρσύου αὐλοὶ (ὧν ἡ ἔλλειψις κατὰ μείζονα λόγον τὴν ὑπόθεσιν θὰ παρέβλαπτεν), ἀλλ' ὅμως θεωρεῖ τούτους ἀποσβεσθέντας, ἅτε διὰ λευκοῦ χρώματος ὄντας γεγραμμένους. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἔλλειψις τῆς λύρας κατ' οὐδένα λόγον δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς σπουδαία ἔνστασις κατὰ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς παρα-

(1) Σημειωτέον ὅτι παρὰ Inghirami (τὴν πρῶτην ἔκδοσιν τῆς εἰκόνης δὲν εἶχομεν δυστυχῶς πρόχειρον) τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα τῆς Ἀρτέμιδος διαφέρει τοῦ ἐν τῇ εἰκόνι τῶν Lenor. et de Vitte. Ἐκεῖ φέρει αὕτη παρεμφερές τι στρόφιον τῶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι.

στάσεως ταύτης εἰς τὰς εἰκονίζουσας τὴν πρὸς Μαρσύαν τοῦ Ἀπόλλωνος ἔριδα, καθόσον οὐχὶ ἡ στιγμὴ τῆς ἀμίλλης ἐν τῇ εἰκόνι παρίσταται, ἀλλ' ἡ εἰσαγωγή, τὸ πρῶτον τουτέστι στάδιον, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ λύρα δὲν ἦτο καὶ ἀπολύτως ἀναγκαία. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἐὰν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἀπέναντι τοιούτων ἐλευθεριῶν εὐρίσκεται τις οὐχὶ σπανίως· ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ εἰκόνι (Mon. Inst. VIII) εὐρίσκομεν τὸν Ἀπόλλωνα μὲν ἄνευ λύρας ἀμελῶς καθήμενον, τὸν δὲ Μαρσύαν οὐχὶ αὐλοῦντα, ἀλλὰ κιθαρίζοντα (!) (πρβλ. καὶ Archæol. Zeit. 1884 τ. 5) τοῦθ' ὅπερ εἰς πολλὰς ἤγαγεν παραδόξους ἐρμηνείας καὶ ὑποθέσεις ἰδ. Michaelis Arch. Zeit. 1869 σελ. 41. Ἐν ἑτέρᾳ εἰκόνι (1) βλέπομεν ὑπὸ τὸν Μαρσύαν τὴν λύραν ἀντὶ τοῦ συνήθους ἀγγείου καὶ τοῦτο ὕψισθεν τοῦ Ἀπόλλωνος! — Ἐὰν ὁ Stephani πρὸ αὐτοῦ εἶχε τὴν ἡμετέραν παράστασιν, ἔνθα ἡ Ἀθηνᾶ ἀντὶ τῆς δυσερμηνεύτου ἐκείνης ἐπὶ τοῦ Ἰταλικοῦ ἀγγείου στάσεως, ἡρέμα εἰκονίζεται καθημένη, ὡσανεὶ ἠδυνωμένη ὑπὸ τῆς τέχνης τοῦ Σατύρου, δὲν ἤθελε πιθανῶς ἐμμεῖνη εἰς τὴν ἐρμηνείαν του. Ἰσχυρότερός τις ὅμως λόγος κατὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ Stephani προβάλλεται· ἡ παρουσία τοῦ Ἀπόλλωνος ἅμα καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, ἣτις δυσχερῶς θὰ ἠρμηνεύετο ἐὰν εἶχομεν ἐνταῦθα σκητὴν ὁμοίαν πρὸς τὸ ἐν Ἀκροπόλει τοῦ Μύρωνος σύμπλεγμα, ὡς θέλει ὁ Stephani.

Ἐπὶ τῶν ὑποτιθεμένων ὁμοίων παραστάσεων τοῦ ἔργου ἐκείνου τοῦ Μύρωνος ἡ τῆς σχετικῆς παραστάσεως, εὐρίσκομεν συνήθως μόνον τὸν Μαρσύαν καὶ τὴν Ἀθηνᾶν (2). Καὶ ἐν γένει ἐπὶ τῶν παραστάσεων τῶν σχετιζομένων πρὸς τὸν γνωστὸν μῦθον τοῦ Μαρσύου καὶ τῆς Ἀθηνᾶς σπανίως εἰκονίζονται ἄλλα πρόσωπα, καὶ ταῦτα ἐν στενοτέρᾳ σχέσει πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν ἢ ἡ Ἄρτεμις· ἐπὶ τινος σαρκοσάγου (3) λ. γ. εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς πρώτης σκητῆς, τῆς εἰκονίζουσας τὴν Ἀθηνᾶν ριπτουσαν τοὺς αὐλοὺς, θεὰ τις εἰκονισμένη, ἣτις ἐπιτυχῶς ἠρμηνεύθη ὡς προσωποποίησις τις τοῦ

(1) Inghir. Vas. fitt. T. 329. Élit-Céram. T. II. pl. 66—ἡ ἐρμηνεία τοῦ Stephani καὶ ὡς πρὸς τοῦτο εἶνε ἐλάχιστα πειστικῆ C. R. σ. 108.

(2) Πρβ. Müller-Wieseler: D. d. A. K. II 239 a. b. c. καὶ σελ. 173. Overbeck: Gesch. d. gr. Plastik. I σελ. 208.

(3) Gerhard: Ant. Bildw. T. 85. 2.

τόπου ἐν ᾧ ἡ σκηνή (Lokalgottheit). Οὕτω καὶ ἐπὶ τοιχογραφίας τινος τῆς Πομπηίας (1) παρίσταται ἡ Ἄθηνᾶ αὐλοῦσα πρὸ τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος· ὁ Stephani εὐρίσκων ἴσως παράδοξον ἐνταῦθα τὴν παρουσίαν τοῦ Ἀπόλλωνος προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τοῦτο παραβάλλων χωρίον τι τοῦ Πλουτάρχου (περὶ Μουσ. 14. 1.) «Ἡ δὲ Κόρινθα καὶ διδασθῆναί φησι τὸν Ἀπόλλωνα ὑπὲρ Ἀθηνᾶς αὐλεῖν» τοῦθ' ὅπερ ἐνταῦθα ὅλως ἄσχετον, εἰκονιζομένης τῆς σκηνῆς μᾶλλον τῆς πρὸ τῆς ἀπορρίψεως τῶν αὐλῶν (2). Ἰκανῶς δὲ δῆλον φαίνεται ἡμῖν, τὸ ὅτι ἡ Ἄρτεμις ἐνταῦθα μόνον ἐν σκηνῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ἰδίᾳ ἀφορώσῃ μετὰ τοσοῦτου ἐνδιαφέροντος νὰ παρίσταται δυνατὸν ἦτο. Καὶ ὄντως ὁ Michaelis ἐν τῇ σχετικῇ αὐτοῦ ἀξιολόγῳ πραγματείᾳ (Arch. Zeit. 1869 σελ. 51) μηδαμῶς ἐκ τῶν ἐρμηνειῶν τούτων παραπεισθεὶς, ἀνέγραψε τὴν περὶ οὗ ὁ λόγος παράστασις εἰς τὰς τῆς ἔριδος τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσύαν καὶ κατέπαξε ταύτην εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν, εἰς τὰς παραστάσεις τουτέστιν ἐκείνας, αἵτινες τὰ πρὸ τῆς ἀμίλ-

λης εἰκονίζουσιν, ἀπὸ τῶν πρώτων τοῦ Σατύρου ἐπὶ τοῦ αὐλοῦ δοκιμῶν, μέχρι τῆς ἐξεγέρσεως τῆς ἐπὶ τῇ τέχνῃ αὐτοῦ ἀλαζονείας, ἣτις τὸν Ἀπόλλωνα εἰς διαγωνισμόν πρὸς τὸν ὑπερήφανον αὐλητὴν παρώρμησε. Καὶ ἡ ἡμετέρα παράστασις συνεπῶς δέον νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὰς παραστάσεις τῆς μουσικῆς τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Μαρσύαν ἔριδος καὶ νὰ καταταχθῇ ἀνεκδοιάστως εἰς τὴν πρώτην τούτων κατηγορίαν.

Ἡ ἀντίστροφος εἰκὼν τοῦ ἀγγείου παριστᾷ φαλακρὸν Σάτυρον ἐν μέσῳ δύο Μαινάδων ἐν ταῖς χερσὶ θύρσους κρατουσῶν· καὶ αἱ τρεῖς αὗται μορφαὶ φέρουσι μακρὰ ἱμάτια περὶ τὸ σῶμα. Ἡ παράστασις αὕτη, συχνῇ ἄλλως τε οὔσα, φαίνεται οὐχ ἦτον σχετιζομένη πρὸς τὴν κυρίαν τοῦ ἀγγείου παράστασιν, καθόσον πρόσωπα ἐκ τοῦ Βακχικοῦ θιάσου συχνὰ ἀπαντῶσιν ἐν ταῖς ἐπὶ ἀγγείων παραστάσεσι τοῦ μύθου τούτου, τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Μαρσύου ἀποτελοῦντα.

B. N. ΣΤΑΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗΙ ΑΓΟΡΑΙ ΑΘΗΝΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ

Ἐξακολουθεῖ ἡ ἐν τῇ πυρποληθείσῃ Ἀθηνῶν ἀγορᾷ ἀνασκαφή, ἀλλὰ δι' ὀλίγων ἐργατῶν καὶ μετὰ συχνῶν διαλειμμάτων, ἕνεκα τῶν πολλῶν βρῶχων τοῦ ἐφετεινοῦ χειμῶνος. Καὶ τὸ μὲν πολὺ πλεῖστον μέρος τῶν χωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐσκέπαζον τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος ἤδη ἐξεφορήθη, μένουσι δ' ἔτι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καθ' ἅπαντα τὸν γῶρον σεσωρευμένα εἰς ὁμάδας ὀγκώδη μάρμαρα καὶ πῶροι, μέλη δηλ. ἀρχιτεκτονικὰ ἀπαρτίζοντα τὸ πάλαι τὴν μεγάλην ἐρευνωμένην οἰκοδομήν, τὰ ὁποῖα ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεσαιῶνος καὶ ὑστερώτερον μετεχειρίσθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς διάφορα κτίσματα ἄθλια ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως. Μετὰ τὴν καθαίρεσιν τῶν κτισμάτων τούτων, δυσκόλως τῶρα μετακινεῖται καὶ τοποθετεῖται τὸ ἀρχαῖον ὑλικὸν οὕτως, ὥστε καὶ

(1) Bull. dell' Inst. Arch. 1844 p. 106.

(2) Παρβ. καὶ τὴν εἰκόνα (ἐν Ann. dell' Inst. 1879 σελ. 24 τ. 6) ὅπου παρὰ τὸν Βακχικὸν θιάσον, ὑπεράνω τῆς Ἀθηνᾶς εἰκονίζεται ὁ πατήρ αὐτῆς Ζεὺς, ὡσεὶ τῆς σκηνῆς ἐφορῶν.

καταφανές νὰ εἶναι πρὸς μελέτην καὶ νὰ μὴ ἐπισκεπάζῃ δὲ ἡ συγγένη τὰς τῆς πρώτης οἰκοδομῆς γραμμὰς, ὅσων ὁ χρόνος ἐφείσθη. Ὅμως δέ, αἰρομένης ὅπωςδῆποτε καὶ ταύτης τῆς δυσκολίας, θὰ γίνῃ προσεχῶς δυνατὸν νὰ ἐκδοθῇ ἐν τοῖς τοῦ ἔτους 1885 Πρακτικοῖς τῆς Ἐταιρίας τὸ σχέδιον τῶν ἀναφανειῶν οἰκοδομικῶν γραμμῶν, ἔνθα θέλει ἀποδοθῇ καὶ ὁ προσήκων λόγος περὶ τῶν παντοίων ἄλλων εὐρημάτων, ὅσα ἀνεσκάφησαν.

Σήμερον δὲ ἐπιγραφὰς μόνον πάλιν ἐκδίδομεν, ἐκ τοῦ τόπου τούτου προελθούσας. Αὗται, καθὼς καὶ αἱ ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει ἐκδοθεῖσαι, οὐδὲν περὶ τοῦ κτίσματος, ἐν ᾧ εὐρέθησαν, μαρτυροῦσι, εἶναι δὲ ποικίλης ἄλλης ὕλης περιεκτικαί. Ἀρχόμεθα ἀπὸ τῶν παλαιωτέρων.

1.

Τμήμα στήλης λίθου Πεντελησίου, ὕψους. 0,34

πλάτους 0,16 πάχους 0,20, ὄν πάντοθεν (πλὴν ἔνθα ἄρχονται οἱ στίχοι τρίτος καὶ τέταρτος) ἀποτεθραυσμένον, ἔχει τὰς ἐξῆς κυρίων ὀνομάτων ἀρχάς, γράμμασι κανονικοῖς τῶν πρὸ Εὐκλείδου ἄρχοντος χρόνων·

. z .
 — Υ Φ Α Ι // // //
 | Ν Ο Θ Ι Α
 | Π Υ Θ Ο // // //
 5 | Α Υ Τ Ο Κ
 Ε Υ Δ Ο Χ
 Φ Ι Λ Ο
 Χ Α Ρ Ι
 Ξ Ο Ξ
 . . .

Τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα διαφόρως δύνανται νὰ συμπληρωθῶσι, παραλείπω τὸ ἔργον τοῦτο ὡς ἀνωφελές. Μόνον τὸ Ν Ο Θ Ι Α . . ὡς ὅπως οὖν περιέργον συμπληρῶ εἰς Νοθία(δος) ἢ καὶ Νοθία(ς), ἂν θέλη τις, (κατὰ τὸ παρθενίας), εἰ καὶ ἄγνωστα ταῦτα ἀλλαχόθεν. Γνωστὰ δὲ ἐκ τῆς ρίζης νοθ ὀνόματα καὶ καταλελεγεμένα ἐν τῷ τοῦ Παρρ λεξικῷ τῶν κυρ. ὀνομ. τῆς Ἑλληνικῆς εἶναι τὰ Νόθαρχος, Νόθιππος, Νοθοκράτης, Νόθος, Νόθων. Τὸ δὲ Νοθαρχία (θηλ.) τὸ αὐτόθι φερόμενον, ὡς καὶ τὸ Νοσαρχία, ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ νὰ σβεσθῶσιν ὡς ἀνύπαρκτα, προελθόντα ἐξ ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως ἐπιγραφῆς Ἀττικῆς, ὅπως τοῦτο ἐσημείωσά που πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Οὐδὲν δύνανται νὰ ῥηθῆ ἀσφαλές περὶ τοῦ ὁποίου ἀρὰ γε εἶδους εἶναι ὁ κατ'ἀλογος οὗτος.

2.

Υ Δ Α Θ Η Ν Α Ι Ε Υ Ξ
 Ι Κ Η Σ Α Ξ
 Ι Ο Ν Ι Δ Ι Φ Υ Λ Η Ι
 Ι Ι

Βάθρου λίθου Πεντελησίου τμήμα, ὕψους 0,17, πλάτους ἤτοι μήκους τοῦ ἐπιγεγραμμένου, 0,26, πάχους ἤτοι βάρους 0,15. Κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις εἶναι κολοβόν, μάλιστα δὲ πρὸς τὰ κάτω, ἔνθα εἶχε ποτε καὶ ἄλλα γράμματα, ὧν μόνον τὰ ἄκρα δύο τριῶν ὀρθῶν κεραιῶν ἐσώθησαν. Ὑπεράνωθεν δὲ τὸ βάθρον τοῦτο ἔχει ἐσωτέρω ἄλλη

τετραγωνικὴν ἐξόγκωσιν ἐπιμήκη, ἀφ' ἧς ὑψοῦτό ποτε στήλη τις ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου πεποιημένη, ἣτις ἀποκρουσθεῖσα ἠφανίσθη. Ἐπὶ τῆς στήλης πιθανόν νὰ ὑπῆρχε ἀνάγλυπτός τις παράστασις τοῦ ἀναθέντος τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐπὶ νίκη χορηγική. Τὰ γράμματα λίαν κανονικά, οἷα τὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ἀλλ' ὄχι στοιχηδόν τεταγμένα. Ἡ μεταγραφή των καὶ ἡ παρ' ἐμοῦ συμπλήρωσις οὐδὲν δυστυχῶς δύναται νὰ προσθήσῃ πλείότερον ἢ ὅ,τι ὁρᾶται καὶ ἐν τοῖς κεφαλαίοις· εἶναι αὕτη·

. Κ)υδαθηναίους
 ν)ικήσας
 Πανδ)ιονίδι φυλῆι

3. 4.

Ὅμοια τῷ προηγουμένῳ κατὰ τὸ σχῆμα, δηλαδὴ κατὰ τὴν ὑπεράνωθεν ἐπιμήκη ἐξόγκωσιν (καὶ ὡσαύτως ἀποκεκρουσμένην) εὐρέθησαν καὶ δύο ἄλλα βαθρίδια λίθου Πεντελησίου ἐπιγεγραμμένα γράμμασι καλοῖς τοῦ δ' πρὸ Χρ. αἰῶνος, τὰ ὅποια συνεχδοτέα κρίνω ἐνταῦθα, ὄχι μόνον ὡς σύγχρονα, ἀλλὰ καὶ ὡς παρουσιάζοντα ἡμῖν δις τὸν αὐτὸν ἄνδρα.

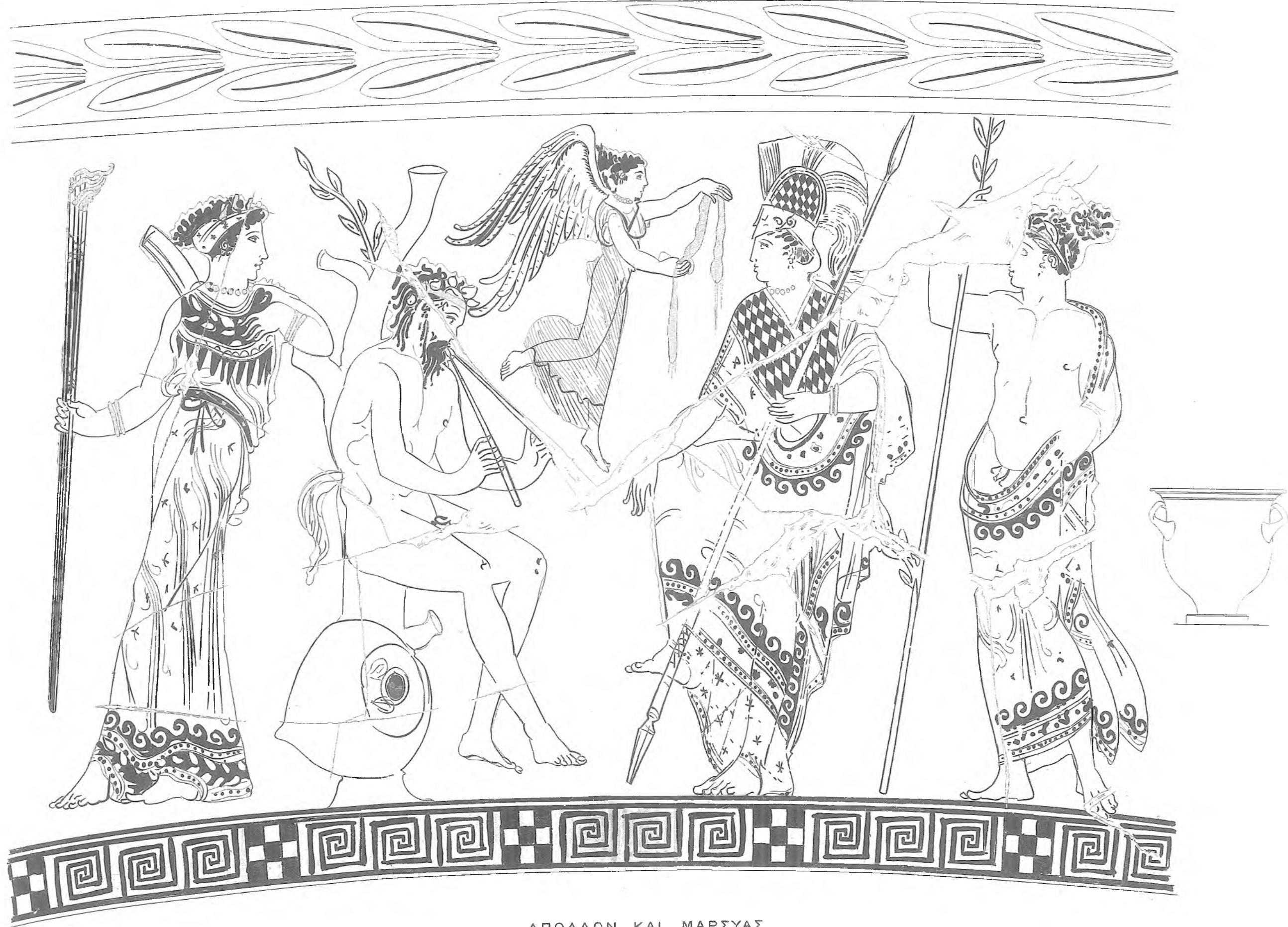
Τὸ ἐν ἔχει ὕψος 0,12, μήκος 0,16, βάθος 0,31, γράμματα δὲ τὰ δε·

Α Ν Α Χ Α Ρ Ξ
 Φ Υ Λ Α Ρ Χ

Τὸ ἄλλο ἔχει ὕψος 0,08, μήκος 0,24, βάθος 0,22, γράμματα δὲ τὰ δε·

Α Ν Α Χ Α Ρ Ξ Ι Ξ Μ Λ
 . . . Ρ

Τὰ ἐν τῷ τοῦ δευτέρου βάθρου β' στίχῳ λείψανα τῶν δύο πρώτων γραμμάτων εἶναι πιθανώτατα Υ καὶ Ρ, καὶ οὕτω ὑποδεικνύουσιν ἡμῖν, ὅτι συμπλήρωσις πρέπουσα καὶ ἐδῶ εἶναι τὸ Φ Υ Λ Α Ρ Χ. Τὸ τρίτον κολοβόν γράμμα ἴσως ἦτο Ν. Ἐὰν τὸ βαθρίδιον εἶχε ποτε καὶ τρίτον στίχον, ἄδηλον· διότι ὑποκάτωθεν ὁ λίθος δὲν εἶναι σώως. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦ προτέρου βαθριδίου τὰ κάτω σῶα ὄντα δὲν

ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΣΥΑΣ.